



ARTYSTA - ZAWODOWIEC

Portret artysty
z czasów młodości

Raport z badania

Warszawa 2017

O projekcie

Artysta – Zawodowiec to projekt edukacyjny zorganizowany przez Fundację Sztuki Polskiej ING. Powstał z myślą o studentach ostatniego roku uczelni artystycznych, którzy po opuszczeniu szkoły chcą funkcjonować jako artyści na rynku sztuki. Moment ukończenia nauki i rozpoczęcia pracy zawodowej jest dla artystów szczególnie trudny. W krótkim czasie muszą zorganizować sobie miejsce pracy, ubezpieczenie i zainteresować swoją twórczością publiczność, tak aby zyskać uznanie i wypracować stałe źródło dochodu. *Artysta – Zawodowiec* ma ich wyposażyć w wiedzę na temat tego, jak realnie działa świat sztuki i jakie kroki należy podjąć, by stać się jego częścią. W 2017 roku w ramach projektu zrealizowano cykl całodziennych zajęć w siedmiu miastach w Polsce¹. Podczas nich młodzi twórcy dowiedzieli się, jak mogą zorganizować swoją codzienną pracę, jak zaprezentować się kuratorom i galerzystom, jak i gdzie zorganizować pierwsze wystawy, gdzie się ubezpieczyć i jak zadbać o swoje prawa. Wykłady były prowadzone przez ekspertów: artystów, kuratorów, krytyków i właścicieli galerii. Prócz wykładów studenci mieli możliwość indywidualnych konsultacji ze specjalistami, otrzymali też uzupełniające materiały edukacyjne. Decyzją wykładowców dziesięć najlepszych portfolio rozesłano z rekomendacją Fundacji do prestiżowych instytucji wystawienniczych w Polsce.

1

Zajęcia odbyły się między kwietniem a majem 2017 roku w Krakowie, Katowicach, Wrocławiu, Poznaniu, Warszawie, Toruniu i Szczecinie.

Do udziału w zajęciach zgłosiło się 253 studentów, głównie malarstwa i sztuk wizualnych.

Badanie

2
Koncepcja i realizacja badania -
Agata Nowotny i Hubert Borowski

3
W sumie w badaniu wzięło udział 170
studentów, z dominującym udziałem
ostatniego rocznika wydziałów
malarstwa i grafiki.

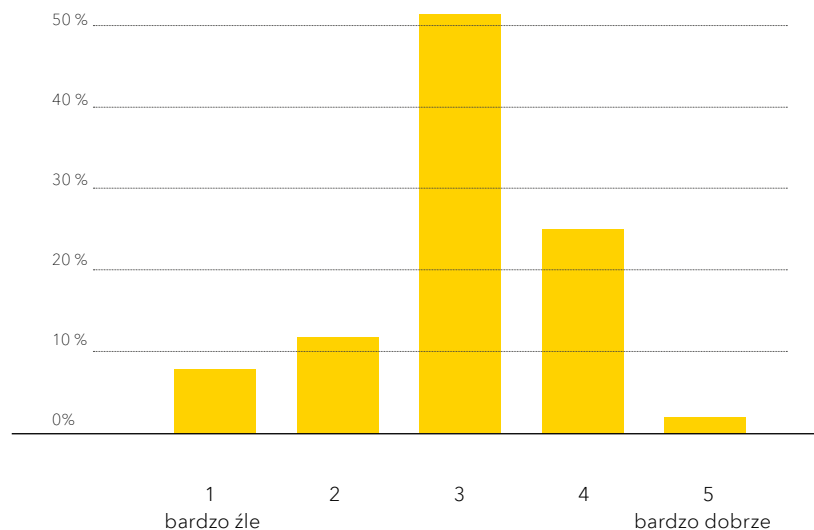
Fundacja Sztuki Polskiej ING zleciła realizację badania socjologicznego², mającego na celu stworzenie profilu przyszłych absolwentów akademii sztuk pięknych oraz ocenę skuteczności przygotowanego w ramach projektu programu edukacyjnego.

Dzięki temu, że w projekcie wzięła udział zdecydowana większość studentów ostatnich lat, otrzymaliśmy unikalną możliwość przeprowadzenia badania na niemal całej interesującej nas populacji³.

Niepewni, niezorientowani, osobni

Najbardziej chyba zaskakującym wnioskiem płynącym z badania jest to, że tylko niecałe 30% studentów dobrze ocenia swoje przygotowanie do zawodu artysty (oceny 4 i 5 w pięciopunktowej skali). Komentarze badanych sugerują, że nie chodzi tutaj (na szczęście) o braki warsztatowe lub merytoryczne. Problemem jest nieprzygotowanie do radzenia sobie w realnym świecie: niedostateczna znajomość mechanizmów funkcjonowania rynku sztuki, promocji, brak umiejętności menedżerskich oraz związany z tym brak pewności siebie.

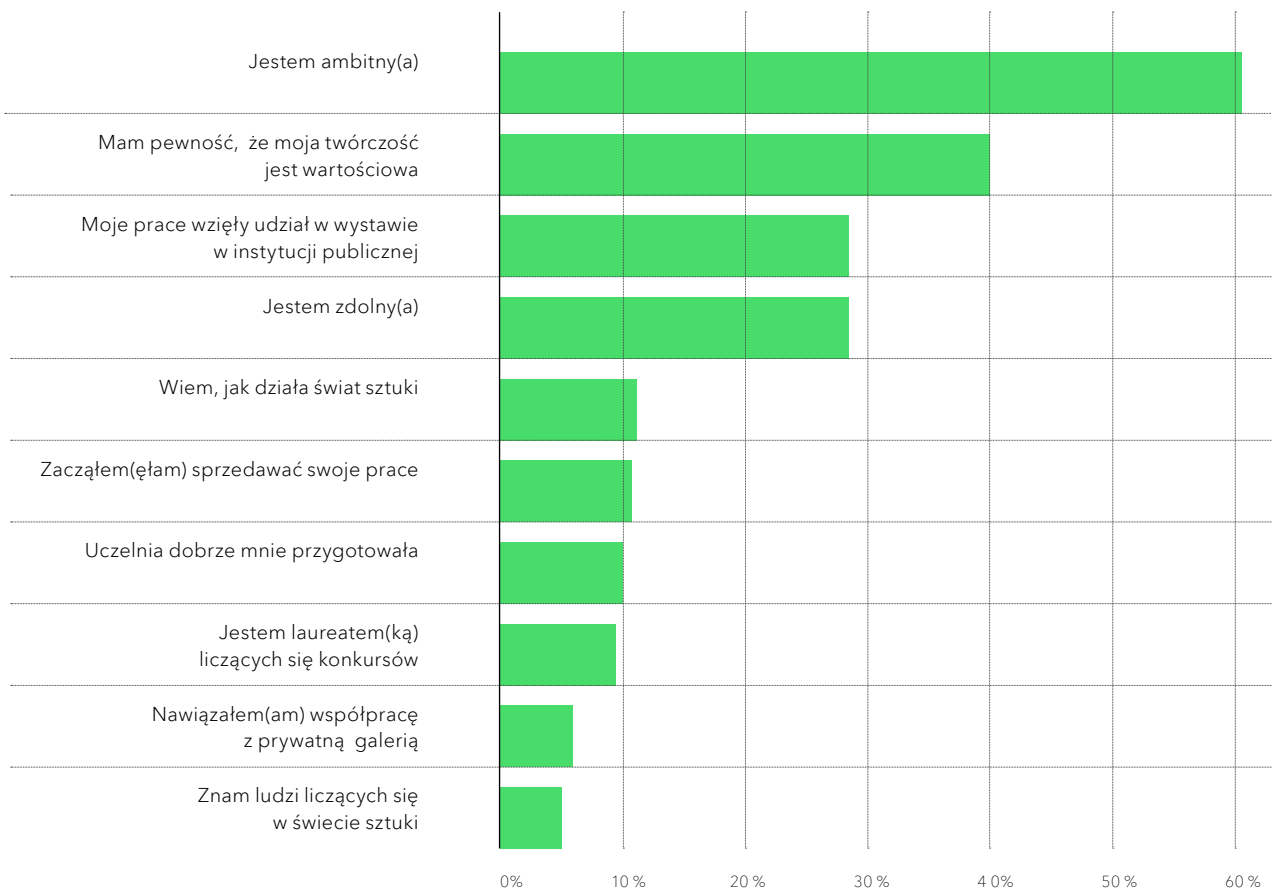
Jak dobrze czujesz się
przygotowany(a) do
zawodu artysty(ki)?



Jedną z przyczyn tej sytuacji, wymienianą często przez respondentów, jest to, że uczelnia nie przygotowuje absolwentów do wejścia na rynek („Podczas studiów nie było zajęć poświęconych rynkowi sztuki...”, „...nikt nie mówi, jak radzić sobie w świecie artystycznym...”).

Potwierdzają to opinie tej części studentów, która czuje się dobrze przygotowana do zawodu – jedynie 10% z nich wskazuje na rolę uczelni. Nawiasem mówiąc, bardzo interesujące są źródła, z których płynie poczucie pewności siebie tej grupy. 61% uważa, że są dobrze przygotowani do zawodu dzięki własnej ambicji, a 40% wierzy w wartość swojej twórczości. Wiedza na temat działania rynku sztuki, doświadczenia we współpracy z galerią czy znajomości w środowisku były wymieniane znacznie rzadziej. Wydaje się, że jest to świadectwem mocno indywidualistycznej postawy i przekonania, że liczyć można bardziej na siebie niż na wsparcie ze strony środowiska lub instytucji.

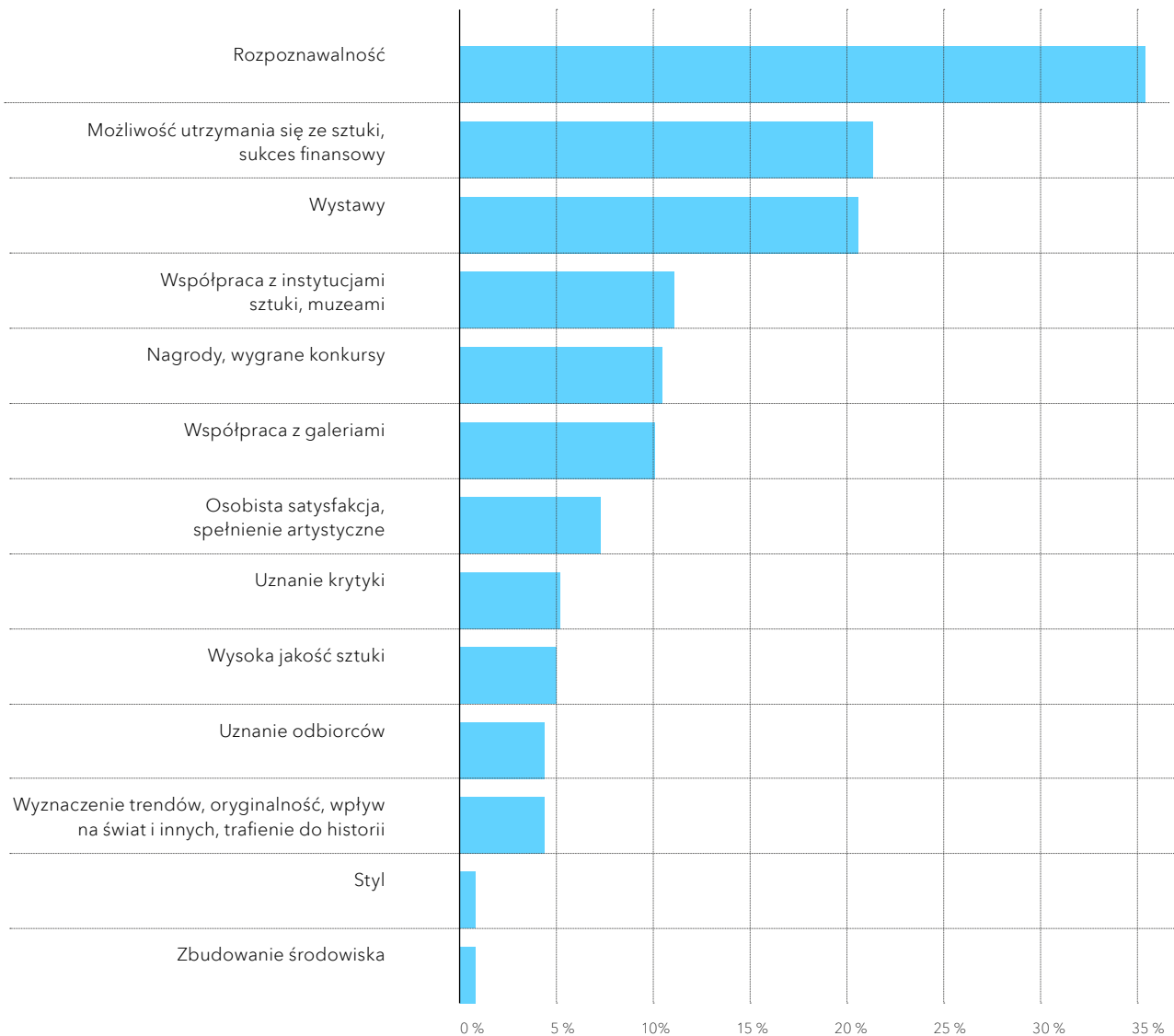
Czuję się dobrze
przygotowany(a) do zawodu
artysty(ki), ponieważ:



Pragnienie sukcesu

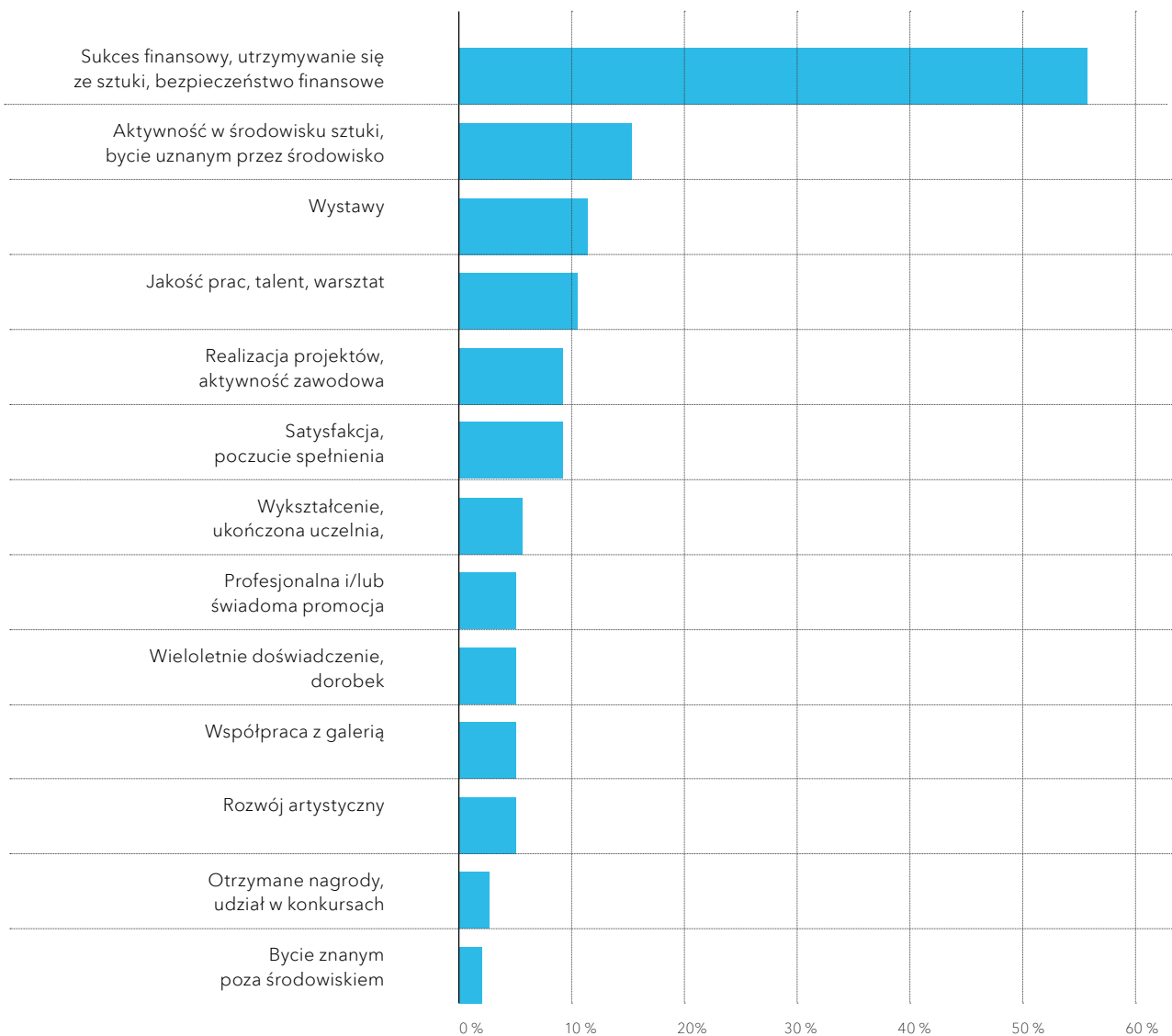
Zapytani o kryteria sukcesu w świecie sztuki, studenci na pierwszym miejscu spontanicznie wymienili rozpoznawalność, co wydaje się dosyć oczywiste, również z perspektywy odbiorców sztuki. Wśród innych, często powtarzających się odpowiedzi pojawiły się wystawy, współpraca z instytucjami sztuki i galeriami, czy nagrody – wszystkie z nich w bezpośredni sposób sprzyjają oczywiście rozpoznawalności. Na poczesnym, ale jednak drugim miejscu pojawiły się czynniki komercyjne: sukces finansowy czy po prostu możliwość utrzymania się ze sztuki (!).

Co jest dowodem osiągnięcia sukcesu w świecie sztuki?



Zastanawiające jest to, jak bardzo mało badanych za miarę sukcesu uznaje wywieranie wpływu na rzeczywistość: wyznaczanie nowych trendów, trafienie do historii czy zbudowanie wokół swojej osoby środowiska. Niewielki odsetek docenia również uznanie krytyki czy nawet – co już bardzo zaskakuje – odbiorców. Trudno powiedzieć, czy jest to wyraz skromności i braku wiary w siebie, czy też niezrozumienia roli artysty jako potencjalnie ważnego aktora świata społecznego. A może po prostu przekonania, że lepiej być artystą znanym niż wybitnym.

Co sprawia,
że artystę(kę) można
nazwać „zawodowym”?

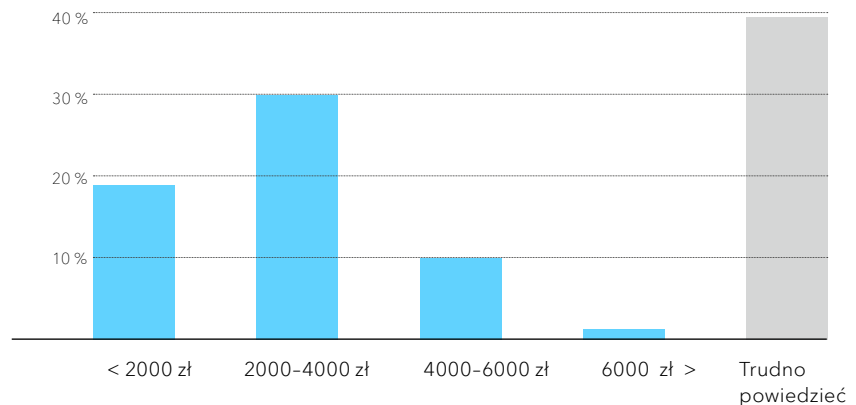


Artysta zawodowiec?

Rozpoznawalność może być w oczach studentów najbardziej ewidentną miarą sukcesu, jednak nie decyduje jeszcze o przejściu na zawodowstwo. Zdecydowana większość respondentów (56%) uznaje, że miarą zawodowego statusu w świecie sztuki jest jego aspekt materialny: sukces finansowy, możliwość utrzymania się ze sztuki, bezpieczeństwo finansowe. Jest to najzupełniej zrozumiała analogia do – dla przykładu – zawodowego sportu, powszechnie opisywanego w taki właśnie sposób. Aktywność w środowisku artystycznym, uznanie jego członków, udział w wystawach czy sama jakość prac w zdecydowanie mniejszym stopniu definiują w oczach badanych zawodowego artystę.

Wygląda na to, że według badanych zawodowy artysta jest bytem zdecydowanie rzadkim. Blisko 50% respondentów uważa, że miesięczne zarobki w branży nie przekraczają 4 tys. złotych, co trudno uznać za miarę finansowego sukcesu. Co ciekawe, aż 40% studentów nie potrafiło wskazać żadnej kwoty. Wśród ludzi ruszających właśnie na podobny rynek ten brak orientacji jest dosyć zaskakujący.

Ile miesięcznie zazwyczaj zarabiają artyści(ki)?

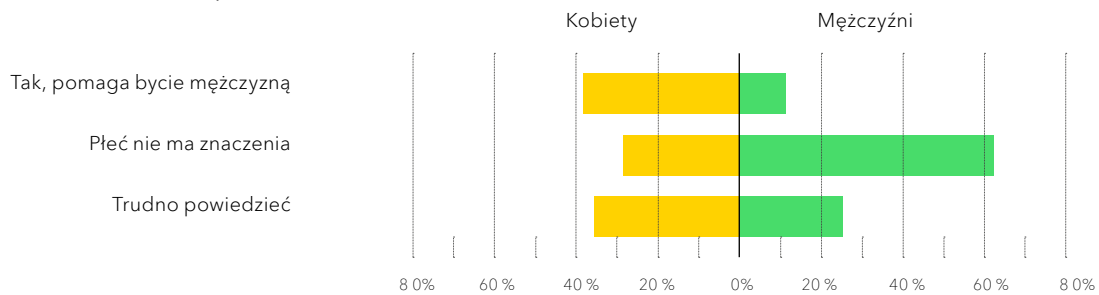


Nic zatem dziwnego, że ostrożnie oceniając perspektywy rynku pracy dla twórców, aż 60% pytanych planuje w swoim przyszłym życiu zawodowym łączenie twórczości artystycznej z inną działalnością zarobkową. To zapewne pozwala im szacować swoje własne przyszłe dochody nieco bardziej optymistycznie: tylko 11% respondentów oczekuje zarobków przewyższających 4 tys. złotych za pięć lat, ale już 31% w perspektywie dziesięciu lat.

Artysta na (wysokich) obcasach

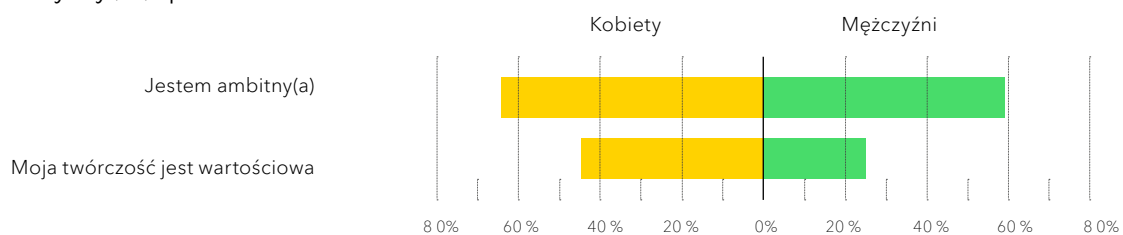
Na polskich uczelniach artystycznych zdecydowaną większość studentów stanowią kobiety i to ich opinie wpływają przede wszystkim na wyniki badania. Na pewno warto spojrzeć na pewne charakterystyczne różnice w opiniach kobiet i mężczyzn. W wynikach widać działanie mechanizmu określanego w socjologii mianem męskiej dominacji. Jest ona odczuwana przez kobiety i niedostrzegana przez mężczyzn. O ile większość studentek uważa, że w byciu artystą pomaga bycie mężczyzną, o tyle większość mężczyzn uznaje płeć za obojętną. Odpowiedzi na pytania otwarte wskazują, że ma to związek z ukrytym przekazem płynącym z uczelni, gdzie większość wykładowców stanowią mężczyźni i gdzie brakuje kobiecych wzorów ról zawodowych.

Czy w karierze artystycznej ma znaczenie płeć?



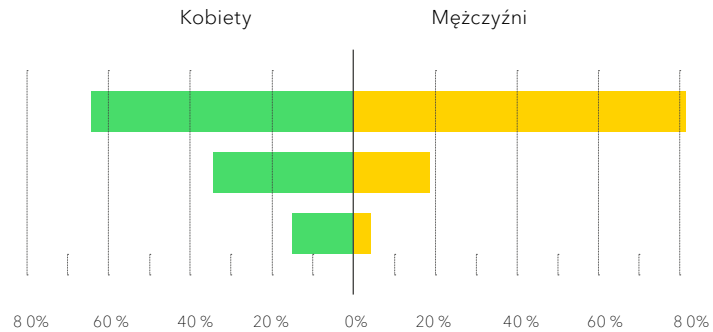
Kobiety mają zdecydowanie więcej wiary w swoje zdolności i wartość pracy twórczej, ale stanowczo rzadziej planują skupić się wyłącznie na pracy artystycznej. Świadczy to być może o braku pewności siebie, ale może być również efektem większego realizmu i przedsiębiorczości kobiet.

Czuję się dobrze przygotowany(a) do zawodu artysty(ki), ponieważ:



Jakie masz plany na przyszłość?

- Poświęcę się wyłącznie działalności artystycznej
- Wykorzystam umiejętności zdobyte podczas studiów w pracy o innym charakterze
- Twórczość artystyczna pozostanie moim hobby, ale zawodowo zajmę się czymś innym

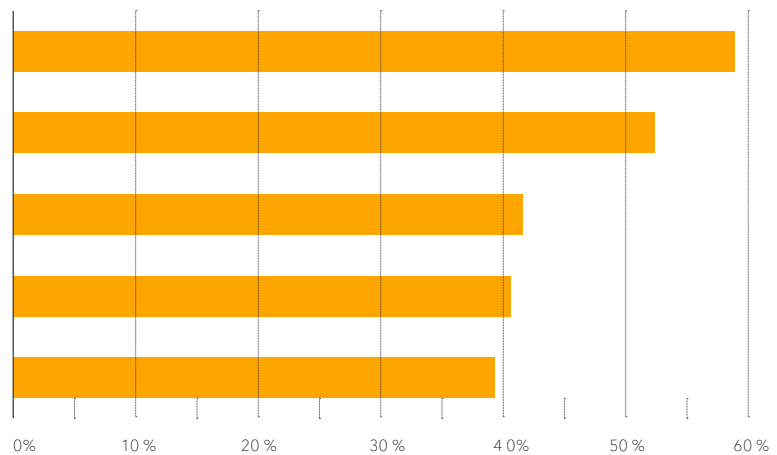


Quo vadis?

Wśród planów zawodowo-artystycznych na najbliższy rok studenci najczęściej wybierali przygotowanie wystawy indywidualnej (58%) oraz udział w wystawie instytucji publicznej (53%). Sporo respondentów wskazało sprzedaż własnej pracy (43%), utrzymanie się wyłącznie z własnej działalności (43%) i nawiązanie współpracy z prywatną galerią.

Co jest dla Ciebie najważniejsze?

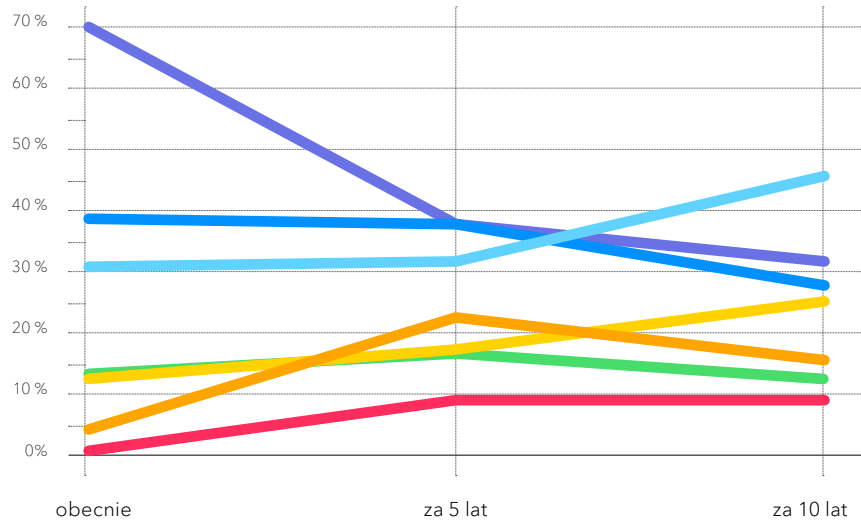
- Wystawa indywidualna
- Udział w wystawie w instytucji publicznej
- Sprzedaż własnego dzieła
- Utrzymywanie się wyłącznie ze swojej twórczości
- Nawiązanie współpracy z galerią prywatną



O ile wysoki odsetek wskazań na wystawy indywidualne lub zbiorowe świadczy o rozsądnym planowaniu pierwszych kroków w rozwoju artystycznym, o tyle tak wysoki udział wskazań na utrzymanie się wyłącznie z własnej działalności w ciągu roku od skończenia studiów zaskakuje, zwłaszcza w kontekście wspomnianych wcześniej deklaracji co do oczekiwanych zarobków.

Co jest dla Ciebie najważniejsze ?

- Uczenie się nowych rzeczy, rozwój artystyczny
- Sukces zawodowy (nagrody, rozpoznawalność)
- Równowaga między pracą a życiem prywatnym
- Stała, pewna praca
- Sukces finansowy
- Założenie rodziny
- Kupno własnego mieszkania



Kiedy pytaliśmy o szeroko zdefiniowane plany życiowe w perspektywie najbliższych lat, nadzwyczaj dużo odpowiedzi, jak na grupę młodych osób rozpoczynających karierę, dotyczyło równowagi między pracą a życiem prywatnym. Wydaje się, że nastawienie od początku pracy zawodowej na zachowanie takiego balansu jest charakterystyczne dla tego pokolenia i różni je od poprzednich, dla których praca zawodowa i możliwość zrobienia finansowej kariery były ważniejsze w planie życia.

Wśród planów studentów poczesne miejsce (65%) zajmuje wyjazd z kraju – na stałe lub na kilka lat. Najbardziej popularną przyczyną wyjazdu jest chęć rozwoju i poznania nowych rzeczy, zdobycia nowych doświadczeń – deklaruje ją ponad połowa badanych. Dużo niżej plasują się motywy finansowe (20%) i strategiczne szukanie odbiorców poza Polską (13%).

Zastanawialiśmy się, co najsilniej blokuje studentów w rozwoju, co może stanowić dla nich ograniczenia i co budzi obawy. Znamienne, że wszystkie podane przez nas potencjalne powody zostały ocenione bardzo wysoko i dotyczyły deficytów w wielu obszarach: wiedzy o publicznych źródłach finansowania (71%), znajomości mechanizmów świata sztuki (66%), pomysłów na promowanie własnej działalności (62%), praktycznej wiedzy o działaniu galerii i wyceny dzieł (62%), praktycznych umiejętności związanych z tworzeniem kontraktów, umów i egzekwowaniem praw autorskich (62%), zaplanowania debiutu i początków kariery (58%), stworzenia portfolio (51%) i praktycznej wiedzy o życiu codziennym artysty (33%).

Podsumowując

Z badania płynnie niepodważalny wniosek, że studenci na progu życia zawodowego potrzebują wsparcia, i to w wielu obszarach. Tym samym projekt Artysta - Zawodowiec trafia bardzo precyzyjnie w ich potrzeby.

Potwierdzają to oceny uczestników – 96% oceniło szkolenie pozytywnie (oceny 4 i 5 w skali 1–5), a 55% bardzo dobrze (ocena 5). Aż 73% respondentów uznało, że wykłady przekazywały wiedzę niezbędną dla każdego studenta kończącego studia na uczelni.

Ponad 90% uczestników oceniło pozytywnie praktyczny wymiar programu, w tym 64% wskazało ocenę „bardzo dobrze”. Podobnie wysoko został oceniony zakres poruszanych treści – 88% uczestników oceniło go pozytywnie, a 96% poleciłoby szkolenie innym studentom.

Studenci dostrzegli w programie Artysta - Zawodowiec silny przekaz dotyczący określonego kierunku rozwoju – drogi artystycznej opartej na współpracy z galerią. Komentarze respondentów wskazują, że wiedza na temat zasad takiej współpracy oraz korzyści z nią związanych była dla studentów tym, co najbardziej pozostało w pamięci. Docenili płynący z prezentacji przekaz, że galeria jest w stanie zapewnić stabilizację, profesjonalne wsparcie merytoryczne, promocję prac oraz poczucie bezpieczeństwa, bardzo ważne na początku kariery. Blisko 60% respondentów ankietowanych po zakończeniu zajęć zadeklarowało, że współpraca z galerią stanowiłaby dla nich interesującą formę rozwoju zawodowego.

Artysta-Zawodowiec

Partnerskie uczelnie i kalendarium zajęć w 2017 roku

24 kwietnia, Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie
25 kwietnia, Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
26 kwietnia, Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu
10 maja, Akademia Sztuki w Szczecinie
11 maja, Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
15 maja, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
16 maja, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Program zajęć i wykładowcy

Mechanizmy świata sztuki

Iwo Zmysłony

Na starcie (wystawy, konkursy, stypendia, rezydencje)

Karolina Plinta, Janek Simon

*Samoorganizacja (pracownia, ubezpieczenie, umowy,
prawo autorskie, finansowanie)*

Szymon Żydek, Janek Simon, Potencja

(Karolina Jabłońska, Tomasz Kręcicki, Cyryl Polaczek)

Współpraca z galerią

Marika Zamojska, Marta Kołakowska

Autoprezentacja (przygotowanie portfolio)

Dawid Radziszewski, Karolina Plinta

Koordynatorka projektu:

Marta Czyż

Identyfikacja wizualna:

Jakub de Barbaro



Fundacja Sztuki Polskiej ING

Fundacja Sztuki Polskiej ING od ponad 17 lat angażuje się we wspieranie i popularyzację polskiej sztuki współczesnej. Systematycznie tworzy kolekcję prac powstałych w Polsce po 1990 roku, która liczy obecnie ponad 170 dzieł. Fundacja organizuje również projekty wystawiennicze z najważniejszymi instytucjami kultury, wydaje publikacje oraz prowadzi działania o charakterze edukacyjnym. Zbiory Fundacji to jedna z pierwszych polskich kolekcji korporacyjnych. Obrazy, fotografie i rzeźby zakupione do kolekcji, a także murale powstałe pod patronatem Fundacji eksponowane są w budynkach centrali ING Banku Śląskiego w Warszawie i Katowicach. Sztuka jest więc elementem biurowej codzienności, wtapia się w środowisko pracy. Ze względu na publiczny charakter zbiorów Fundacja Sztuki Polskiej ING często wypożycza prace z kolekcji na wystawy w Polsce i za granicą, a wizerunki dzieł udostępnione są w internecie na licencji Creative Commons (www.ingart.pl).

ul. Puławska 2
02-566 Warszawa

tel. +48 22 820 4286
fundacja@ingart.pl

www.ingart.pl
[facebook/fsping](https://www.facebook.com/fsping)
instagram: [ingpolishartfoundation](https://www.instagram.com/ingpolishartfoundation)